

De biografie als ambacht. Een interview met Hans Renders en Nigel Hamilton

Door **Eric Palmen**

Interviews

25 september 2018

Het ABC van de biografie van Hans Renders en Nigel Hamilton is geen droog woordenboek of encyclopedisch werk. Wie wil opzoeken hoe het ook alweer zat met de A van Autorisatie of de S van Seks heeft wellicht meer aan de Dikke van Dale. De zesentwintig essays zijn provocatief, grappig en deskundig. Ze zijn gepassioneerd als het over waarheidsvinding of de gulden regels van het ambacht van de biograaf gaat. De heren waren het niet altijd met elkaar eens, maar hun vriendschap heeft het schrijven van *Het ABC van de biografie* moeiteloos overleefd.

Waarom kozen jullie voor de structuur van een ABC?

[Nigel] Er zijn zoveel aspecten aan de moderne biografie. We wilden die allemaal behandelen, maar realiseerden ons al snel dat die opzet volstrekt onmogelijk was. Het ABC stelde ons in staat het aantal thema's te beperken. Toen we eenmaal besloten hadden welke woorden we zouden behandelen, was het makkelijk navigeren, van de A van Autorisatie naar de Z van Zigzaggend Naar Het Einde.

Jullie schreven een Engelse en Nederlandse versie. Bepaald geen sinecure...

[Hans] Ja, dat leverde wel wat problemen op, al spreek ik liever van uitdagingen. Om je een voorbeeld te geven, hoe behandel je de Y van Youth, terwijl die in de Nederlandse versie onder de J van Jeugd zou moeten vallen. Dat werd dus het Yin en Yang van de Jeugd, een cultuurhistorische verkenning van de jaren des ondersheids in de biografie, van Xenophon tot Freud. Soms hadden we geluk. De O van Overlijdensbericht is in de Engelse versie de O van Obituary. Een ander probleem is dat in Nederland iedereen John F. Kennedy kent, maar in de Verenigde Staten heeft nog nooit iemand van Harry Mulisch gehoord. Vandaar dat er wat verschillen zijn tussen de Amerikaanse en Nederlandse versie van ons *ABC*. Hoe dan ook, het gaat om de thema's, en die zijn universeel.

[Nigel] Ik geef je een voorbeeld: de F van Feiten. Tien jaar geleden zouden we niet zo bezig zijn geweest met het belang van feiten. Vandaag de dag zijn feiten van levensbelang voor het voortbestaan van onze democratie. We hebben een president die gemiddeld zeven keer per dag liegt of een misleidende verklaring aflegt. Hoe moet je onze jeugd in die wereld het belang van de waarheid bijbrengen?

Jullie noemen de biograaf 'een kunstenaar onder ede' in dit boek. Wat bedoelen jullie daarmee?

[Nigel] De typering is van de Engelse literatuurcriticus Desmond MacCarthy. Een biograaf is een verhalenverteller. Hij moet in staat zijn de lezer te betrekken bij zijn verhaal. Stijl en compositie behoren tot de artistieke vaardigheden van zijn ambacht. Maar de kunstenaar staat onder ede. Hij mag geen feiten of citaten verzinnen. De lezer moet ervan kunnen uitgaan dat het verhaal waarvan hij kennisneemt waarheidsgetrouw is.

NIGEL HAMILTON, HANS RENDERS EN RICHARD HOLMES © ERIC PALMEN (CC BY-SA 4.0).

Wat moet een consument van al die levensverhalen leren om de goede van de slechte biografie te onderscheiden?

[Nigel] In de afgelopen dertig jaar zien we de biografie in zoveel media verschijnen, in biopics, Netflix, radio, theater. We denken dat het publiek volwassen genoeg is om kwaliteit te herkennen. Het belangrijkste is dat de feiten worden gerespecteerd. In *Het ABC van de biografie* houden we een pleidooi voor waarheidsvinding en verzetten we ons tegen de teneur om een verzinsel als een voldongen feit te presenteren. Als biograaf mag je geen verkeerde informatie verspreiden. Geen alternatieve feiten of fake news.

De invloed van de onderzoeksjournalistiek is belangrijk geweest voor de ontwikkeling van de biografie, nietwaar? De belangrijkste Amerikaanse biografen van dit moment hebben een journalistieke achtergrond...

[Nigel] De biografie wordt steeds professioneler. Vanaf de jaren zestig, zeventig kwamen er biografen die hun hele arbeidzame leven aan het schrijven van biografieën wijdden. Ze maakten gebruik van moderne technieken en vaardigheden om historische mythes en dwalingen te corrigeren. Journalisten doken niet alleen het archief in, maar interviewden ook mensen, terwijl academici, vooral historici, dat forensische detectivewerk vaak links lieten liggen.

Kunnen we die ontwikkeling ook in Nederland verwachten?

[Hans] Ik denk het wel, want de biografie neemt in het openbare debat een steeds belangrijkere plaats in. En dat bedoel ik niet alleen in een positieve zin. De biografie heeft een versheidsdatum van ongeveer 15 jaar. Onze vragen over Adolf Hitler, Alexander de Grote of wielrenner Lance Armstrong veranderen in de loop der tijd.

Maar juist daardoor is biografie zo betrokken bij de actualiteit en de uitdagingen die het moderne leven ons stelt.

Een belangrijk begrip in Het ABC van de biografie is de ‘biographical turn’, het keerpunt of de U-bocht. Wat verstaan jullie daaronder?

[Hans] In feite is het begrip gerelateerd aan microgeschiedenis. Een keerpunt is niet alleen van belang in het persoonlijke leven van een gebiografeerde, zoals wanneer hij of zij geboren of overleden is. Bij een keerpunt gaat het vooral om de sterke relatie tussen het persoonlijke en publieke leven van een protagonist. Om je een voorbeeld te geven: het feit dat Hitler in 1908 geweigerd is aan de kunstacademie in Wenen kan van grote invloed zijn geweest op zijn beslissing om in 1937 een tentoonstelling over *Entartete Kunst* te organiseren.

Wat is het belangrijkste ‘biografische keerpunt’ in jullie levens, eentje dat je wilt delen met het publiek?

[Hans, lachend] Dit is een heel eenvoudige vraag. Je kunt pas over een keerpunt praten als het verhaal voorbij is. Het beste moet nog komen...

[Nigel] Ik denk niet dat je op de dood hoeft te wachten om te weten wat je keerpunten zijn. De beslissende momenten in mijn leven ken ik. Of ik bereid ben ze te delen, is een tweede. In ieder geval stelt een keerpunt ons in staat om naar het individu te kijken, niet alleen als onderdeel van een massa, beweging of ontwikkeling, zoals een socioloog zou doen, maar als een uniek wezen.

[Hans] De biografie heeft ook een zekere amusementswaarde. Wanneer de lezer weer eens met zichzelf te doen heeft, en van tijd tot tijd hebben we allemaal weleens last van zelfmedelijden, kunnen we ons optrekken aan al die levensverhalen. “Hij of zij heeft het ook niet gemakkelijk gehad.” Keerpunten gaan over verandering, de dynamiek van het leven. Obama zei het al. Yes we can change.

Het ABC van de biografie
Hans Renders en Nigel Hamilton
Amsterdam University Press
ISBN 9789462986985
Verschenen in september 2018